

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 15.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre " 3.50
Negyedévre " 1.75

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Községi autonomiát kérünk.

A küszöbön levő országgyűlés kedvező auspiciumok alatt kezdheti meg működését.

Tulnyomó többség és öt éves mandatum oly tényezők, melyek minden kormány irigységét kihívják. Nálunk ily hatalommal ilyen terjedelemben egyik kormány sem rendelkezett még, sőt ily körülmények között még a pártharcz is sokat veszít actualis jelentőségéből. A nemzet óriási hatalom letéteményesévé tette a kormányt, és e manifestációjával kimondta: hic Rhodus hic jacta! Fogja-e a végrehajtó hatalom a kedvező helyzetet az ország javára felhasználni? Tudatában lesz-e azon fokozott felelősségnek, mely reá a kezébe letett hatalom folytán hárult? Komoly, áldásdús tevékenységnek lesz-e a jövő országgyűlés szentelve?

Ezen kérdések lebegnek mindenki ajkán.

A magyar nem bír a kezdeményezés azon erős emelytyüjével, melylyel más nemzetek oly óriási szellemi erőket mozgásba hoznak. Nálunk az áldást mindig felülről várják. Ha külellenség ellen kell védekeznünk, ha a zsarnokság rabigáját kell megtörnünk, résen állunk mindannyian; de ha saját hazánkban kell magunkat berendeznünk, hogy ott kényelmesen és boldogan megélhessünk, lankad erőnk, lankad kedvünk. Megtudunk halni hazánkért, de nem birunk élni benne.

Fogja-e a kormány mindezen fogyatkozásainkat összes anyagi és szellemi erőnk fejlesztése által corrigálni?

Nem ösmerjük még a jövő országgyűlés munkaprogramját, de abból is, a mi eddig a nyilvánosságba kiszivárgott, fel kell tennünk, hogy a kormány feladatának magaslatára akar emelkedni.

Halljuk, hogy a végrehajtó hatalom minden ágában összehordják az anyagot állami

életünk kiépítésére és azon tevékenység, melyet a vallás- és közoktatási miniszteriumban kifejtettek, azon reményre is jogosít, hogy vallásfeleketünkről sem fognak egészen megfélekedni.

Már ideje is volna! Egy nagy tévedés, mely mint a bűn, a nemzet egy nagy részét megmérgezte, a retrográd iránynak annyira szolgált tápot, hogy a kijózanodás csak lassan következhetett be.

De hála az égnek, immár bekövetkezett. A nemzet undorral fordult el azon álprófétáktól, kik legszentebb érdekeivel oly gonosz játékot űztek. Hálásan elismerjük, hogy a kormány a nézetek tisztázásához hathatósan hozzájárult, és erős kezekkel rántotta le azokról az álarasztot, kik selejtes céljaik keresztülvitelére testvért testvér ellen harciba vittek.

De ezzel még nem felelt meg mindenben kötelességének. Az emancipatio csak egy nagy alapkőnek tekinthető, melyre a zsidók jogos igényeiknek kielégítését felépíteni lehetne. Eddigél azonban még az alapot is engedték rongálni.

Nem vagyunk tulkövetelők. Ezredéves szenvedéseink és a közel mult idő szomorú tapasztalatai szerénységre tanítottak bennünket. Elviselhetlen állapotokon azonban minden körülmények közt szngíteni kell, ha azt nem akarják, hogy az egyenjogositás csak üres malaszt maradjon.

Községi autonomiát kívánunk. Megkívánjuk, hogy a hitközségi ügyekben az önrendelkezési jog azon mértékével birjunk, mely a modern állami életben minden corporatióknak osztályrésze. Azt kívánjuk, hogy ne a szolgabíró, ne az alispán legyen felettes hatóságunk ott, hol zsidó intézményeink, községi életünk fejlődése forog szóban.

Hitközségi életünk vallási és szertartási momentumokkal van saturálva. A rabbi, a metsző, a kántor viszonya a hitközséghez ezer meg

ezer valláserkölcsei szálaktól van átfűzve. Nem e anachronismus, hogy a szolgabíró, az alispán, ki e viszonyokat megérteni is alig bírja, bírásokodik azok fölött.

Nem akarjuk e helyütt azon fontos kérdést felvetni, mennyiben lehet az egyháznak önkormányzatot engedni a nélkül, hogy az államhatalommal összeütközésbe jöjjen. Nem bolygatjuk e kérdést azért, mert hiszen zsidó egyház nem létezik és zsidó hitfelekezet inkább a magántársulat jellegét viseli magán. De nem akarunk azért sem theorizálni, mert az élet követelményei sokkal erősebbek minden teoriánál, a zsidó községi élet pedig hangosan követeli azon reformokat, melyek csak egy józan alapokra fektetett autonómiában találhatják kifejezésüket.

Napról-napra hangoznak fel a panaszok, azon ingerentia miatt, melyet a közigazgatósági hatóságok a zsidó községi ügyekben gyakorolnak. Nem épen roszakarat az, mivel vádoltatnak, inkább tájékozatlanság és tudatlanság.

A zsidók önerejükben és nagy áldozatok árán tartják fenn vallási intézményeiket, van-e jogosabb követelmény annál, hogy maguk legyenek urai saját házuknak? Van-e jogosabb követelmény annál, hogy az állam főfelügyeleti joga azon mértékre szoríttassék, mely mellett a jogos önkormányzat kockáztatva nincs?

Reméljük, hogy a kormány mindezt fontolóra fogja venni és oly állapotoknak véget fog vetni, melyek egy szabad államban elviselhetetlenek.

Dr. Neumann Ármán,
országgyűlési képviselő.

Zsidó költőkből.

II.

(Gabirol.)

A három költő közül, kiket Kecskeméti Lipót magyarra fordított, első helyen találom Gabirolt. Csodálatos költői kedély ez, telve idealizmussal, világfájdalommal (a szó szoros értelmében) rajongással. Már mint 16 éves fiu megismerte az élet szenvedéseit s megkapón tárja elénk lelki állapotát:

»Tizenhat év röpült csak el
Fölötted,
S sírsz, hogy élted javát már be-
Töltötted?
Jer, ragadd meg az ifjúkor
Vágyait,
Perzselt rózsá mért tűntek el
Bájjaid?»

Máskor meg ily szavakkal ad kifejezést érzelmeinek:

Az vagyok, ki, mielőtt születtem,
Nyolczvan éves tapasztalt vén lettem.

Bármily panaszos is Gabirol költészetének alaphangja, nem egyszer találjuk művei közt a hamisítatlan pathosz önérzetes szavát is. Remekül fejezi ki önbizalmát s ama tudatot, hogy mennyivel fölötte áll kortársainak:

Hurbán.

A vén szivből még nem zajlott ki a régi szenyrdély, a deres fejből még nem illant el a régi hóbört, az öreg Hurbánnak még meg van a maga nagy panszláv álmái, a szinpompás légvárak ott csillognak-villognak még — és nem ködlő messzeségben — lelki szemei előtt.

A vén varju újra elkárogtá magát. A véreskezű és véresszáju aggnak ismét kedve csusorodott egy dictióra. És a fiatalok, a panszláv sarju-nemzedék lelkes áhitattal hallgatott szavára. Beszéde a talpra magyarnak átirata is akart lenni tót prózában; a vezéreszméje az volt, hogy: csülökre tótság! a vezérmotivuma az, hogy: itt az idő, most vagy soha.

A nagy ágyu után a kis mordályok is puffogni kezdtek. A többi apró-cseprő sok szláv-apostolka is előállt egy-egy csömürletes tószttal,

»mitől a rémült farkas megfut, s vonit az eb,
mitől vehét a szarvas idétlen hozza meg...«

De hadd maradjunk mi csak a vén karmesternél, kiknek a véres időkben tartott oratói hirhedtek valának »gyujtogató hatásukról.« Minket zsidókat specialiter is érdekel az ő beszéde. Mivelhogy vaskos vörös fonalként húzódott azon végig — a zsidóság.

A keservét! Ugyancsak meghurczolt bennünket! Szidott, mint a bokrot! Elmondott minden képzelhető rosszat, hozzánk vágta a legszörnyűbb vádat is; hogy veszettül sóviniszta magyarok vagyunk, hogy a magyarosodásnak legveszedelmesebb agitátorai lakoznak bennünk.

Ezek bírnak tán küzdeni vélem?
Őket apró, kis hangyáknak nézem,
Kik nem tudnak énekelni dalva
S a fonségest nem lelik a dallba'...
Vad csorda ez, minnek nem kell pásztor,
Levagnám mind, csak az isten gától;
De ha rájuk e sujtó kéz ver le,
Elvesznek, mint gyöngé galamb, gerle;
Elmerülnek örökre a sárba,
Felhőkbe sem szállhat az ily pára:

De e soroknál még sokkal erősebben, sokkal megragadóbban fejezi ki Gabirol a saját nagyságát e két sorban, melynek szépségét nem győzöm eléggé csodálni:

Mert a többi holttetem közt
Én vagyok csak érző lélek.

Gabirol tanítani akarja népét. Lelke telve van hittel, telve álommal, megveti a földi gyönyöröket, nem talál enyhülést a muló élvezetben, szüntelen a messzeségbe néz és szebb, jobb után eped. Égő tudásvágy epeszti. Megkapón fejezi ki emez olthatatlan vágyát a következő két sorban:

Testem, erőm tudásvágytól romlik meg,
Mások teste szerelemtől bomlik meg.

(Mellékesen megjegyzem, hogy e két sor szépségét nagyrészt tönkre teszi a fordítás. Általában a könyv

A vén botor! Töviskoszorut akart a homlokunkra szorítani és cserkoszorut tett rá; le akart rántani rólunk minden makulányi tisztességet és a becsületrenddel dekorált föl. Megköpdösött és lemosta rólunk azt a szennyet, a mit má; galádok kentek ránk.

Üdvöz légy, vén bűnös Hurbán! Te két felette érdekes dologra mutattál rá önkéntelenül. Rámutattál arra, a mit különben már rég tudtunk, hogy a két szennyes áradat: a panszlavizmus és az antiszemizmus egybeömlött és iszapos hullámaik testvéries ölekezés közt hömpölyögnek tova. Hiszen beszélhetne e méltó szövetségről páter Komlóssy, no meg a »Trefort kalapácsa«, Zimándy Ignác is. — És rámutattál — persze gyűlöletes intenciókkal — a magyar zsidóság hazifiságára.

Meg akartál bélyegezni bennünket. Döre vén te, a ki azt hiszed, hogy a honszerelem megbélyegző is lehet!

Különben ez a dolog sem ujság előttünk.

A mi »sóvinizmusunk« a legszembeszuróbb azok előtt, kik minket nem felekeznek, hanem fajnak akarnak tekinteni minden áron. Hiszen a »szomorú napok« osztrák és cseh beamterei is illettek már bennünket e »vaddal.« És mint most, úgy akkor is arcunkba szökött a vérünk. Csakhogy nem a szégyen pirja, hanem az öröm bibora volt az!...

Zsidó magyarok! Ujjongjunk, örvendjünk az ily megtámadtatásoknak! Javarészt már érde-

hemzseg az ilyen rimektől: romlik-bomlik, virágvilág, sziv-miv, oszlik-foszlik, halad-szalad stb.)

Gabirol mindenütt eszményeket keres, de sehol sem bírja megtalálni. Elfordul a földtől s magasba veti szemeit.

Lelkem fordulj az egekhez,
Felüdülsz majd, térj meg ehhez;
Imádd, kérleld meg alakját,
Önts ki könnyed bő patakját,
S a börtönből tán menekszel,
Hol bilincsben, kín közt fekszel.
Itt hagyod e dörék nyáját,
Hisz gyűlöled te mindnyáját!
Helyest, tévest szólj hozzájuk,
Egy sem ért meg, gúnyolsz ájuk.
Ha futhatsz e nép szájától,
Áldozatot hozz hálából...

»Mi az ember« című költeményében, melyen azonban már megérzik a zsidó hit közfelfogása, mely tehát nem ad a tiszta egyéni érzelmeknek kifejezést, Gabirol még erősebben ostromozza az emberiséget. Hosszan elősorolja az ember minden bűnét, minden megvetésre méltó tulajdonát, de mindegyik versszak végén felsóhajt: Istenem, azért mégse büntesd meg őket. Van ebben a költeményben s általában

messé tettük magunkat ily vádakra; a kik közülünk azonban még nem tették, azok rajta legyenek ám, hogy mielőbb érdemesek legyenek rájuk.

Mert e vádak a mi legfényesebb védbeszédeink!

Rát György.

A spanyol zsidók Szalonikiban.

Irta: **Strausz Adolf.**

(2. Folytatás)

Több okmány tesz arról említést, hogy Almosnino, Saloniki chachambasiján kívül maga Nászi József is foglalkozott evvel az eszmével és úgy vélekedett, hogy Cyprus szigete a legalkalmasabb e cél kerestül vitelére. E dolog azonban a tervezgetés határát nem lépte túl. Tény az, hogy a zsidók országát Nászi József még csak meg sem próbálta alapítani.

Sajátságos, hogy Almosnino családjából még most is a legtekintélyesebb rabbik kerülnek ki a Balkán félszigeten; mikor Sándor fejedelem Lembergől visszatért Bulgáriába és fényes bevonulását tartá Sófiában, ugyancsak egy Almosnino nevű chachambasi volt az, ki a fejedelmet a város előtt emelt diadalivnél nagy beszéddel üdvözölte. Sándor fejedelem barátságosan rázta meg a rabbi kezét, és nyájas szavakban köszönte meg a fogadtatást.

A törökök bejövetelüktől kezdve mindenha türelmesek voltak a zsidókkal szemben, míg a bizanci császárok különféle megszorításokkal zaklatták a Thraciában lakó zsidókat, úgy hogy hova tovább

Gabirol több művében valami, mi nem a lírai költő, hanem a rabbi hangja, mi nem az egyén, hanem a vallás nézeteit hozza kifejezésre. Pedig nincs nyomasztóbb a költő lelkének szabadságára, tehát nagyságára is, mint az, ha nem tudja magát teljesen a közfelfogás léniái közül kiszabadítani. Bizonyos, hogy a kort is tekintetbe kell vennünk, melyben a költő élt, továbbá gondolnunk kell arra a nevelésre, melyben a spanyol zsidók gyermekeiket részesítették, mely teljesen a vallás alapján állt.

A Kecskeméti által lefordított költemények közül különösen figyelmet érdemel a »Lét hívsága« című, mely daczára gyöngé technikájának, helylyelközzel mégis megkapón van visszaadva. Alljon itt belőle a következő részlet;

Ember, sok a vészed,
Nyisd ki szemed s nézzed,
Miből kezdted lenni
És hová fogsz menni?

Nyomorúltul mulsz el,
Fonyadt lombként hulsz el,
Létre éjjel kélsz tán,
S már reggel nem élsz tán.

onnan menekülni voltak kénytelenek. Tudjuk, hogy az első időszakban a keletrómai birodalom császárai tisztán keresztény birodalmat akartak alapítani. Mikor Konstantinápolyt a törökök elfoglalták, a városban alig lakott zsidó.

II. Mohamed szultán első tette az volt, hogy fölhevítést bocsájtott ki a zsidókhöz, melyben föl szólítja őket, hogy telepedjenek le Konstantinápolyban, s bár kijelölt ott számukra külön városrészt, közvetlen a görögök szomszédságában, de azért nem voltak kötelezve ott lakni, hanem építhettek maguknak házat tetszés szerint a város bármely pontján. A legmesszebb menő szabadalmakkal ruházta fel őket. Saját autonómiával bírtak, templomokat, iskolákat emelhettek. II. Mohamed fölvilágosodott s politikailag érett uralkodó volt, ki tisztán látta, mennyire szükséges birodalmát felfrissíteni hasznos telepítvényesekkel; nem riadt vissza ez irányban a legszabadelvűbb intézkedésektől sem. A szultán vallási türelmességét kiváltképp zsidókkal szemben elég világosan jellemzi az a körülmény, hogy saját orvosa és meghitt embere évtizedeken át a zsidó Jakob Hekim pasa volt.

A szultán ezen magatartása eredményezte, hogy valóságos zsidó népvándorlás keletkezett, mely azonban nem mint az a másik nagy népvándorlás keletről nyugatra, hanem nyugatról keletre húzódott. Nemcsak az ostrom alatt elmenekültek, nemcsak a főváros környékéről elköltözöttek tértek ismét vissza előbbi helyeikre s lettek az új birodalom hasznos polgárai, hanem mások is, kik még eddigelé a Török birodalomban nem laktak, tömegesen jöttek most Konstantinápolyba s a Törökbirodalom más városaiba. Több-

nyire a már ott letelepedettek irtak hívó leveleket európai hitsorsosaikhoz, melyben megmagyarázták nekik, mennyivel jobb és kellemesebb rájuk nézve, ha a létért való keserves küzdelmeikkel Európában felhagynak, és inkább jönnek és letelepednek Törökországban, a hol teljes szabadságnak örvendenek a zsidók. Fokozta e hívó levelek hatását még az is, hogy nemcsak a régen Törökországba lakó zsidók irták ezt, hanem a legtekintélyesebbek azok közül, kik már nyugatról oda vándoroltak.

Zarfato Izsak irástudó rabbi ama levelében, melyet Németországban lakó hitsorsosaihoz irt, többek között így szól: „Ha a német zsidók ama boldogság tizedrészét ismernék, melyet a Törökországban lakó zsidók élveznek, úgy dehogy riasztaná őket vissza szakadó eső, hó fergeteg, de éjjel nappal jönnének sietve hozzánk, megosztani velünk e boldogságot.

Beszéltek nekem kinjaitokról, melyek halálánál keservesebbek, zsarnoki törvényeitekről, mindennap ismétlődő kiutasításokról, a kereszttség felvételének kényszeréről, — sőt ismerem azt a rendeletet is, hogy minden zsidót, ki keresztény hajón van, mely keletre vitorlázik, tengerbe dobjanak. Nemcsak helységről helysére kergetik a zsidót, de élete ellen is törnek. Fejetek fölött suhintják a kardot.

Lobogó lángok, tajtékzó hullámok s büzhödt mocsarakba vetnek benneteket.

Testvéreim, tanítóim, barátaim Németországban, hozzátok szólok, mondván: Törökország olyan, hogy ott nektek mi bajotok sem lehet, hiányt szenvedni nem fogtok. Törökország útján bizton eljuttok a szent

Jobb lett vón 'nem lenned,
Mint részül bajt venned,
Küzdnél nagyra törve,
Ki fogva vagy törbe;

Anyaméhből esve,
Kis kenyérre lesve,
Ha egy perczig éltél,
Már is bajt, kint értél.

Tested addig fényben,
Mig a lélek él benn,
Ám ha az ellebben,
Sár s agyag van ebben.

Lásd, hogy el nem viszed
Semmi pénzed, díszed,
Kincsed marad másnak,
S csupaszon élésnek.

Nem gondoltál erre,
Csak kéjthozó szerre.
Gonosz volt a kezdet.
Mi lezz véged? veszted?

A rossz így ne éljen,
Királyához térjen,
Tán könyört lel nála,
S gerjétől megvála.

Büszkék, le a porba!
Sápadjatok sorba!
Szálljon szűtök végre
Istenhez, az égre!

Ó jaj, milyen szívünk:
Ó jaj, milyen mivünk!
Szálló szélre vártunk,
Mint a juhnyáj jártunk.

Mit várunk még s kérünk?
Bűnben nyakig érünk,
Annyi sok a vétünk,
S felemeljük képünk?

Ne hagyj minket ilyben,
Ki vagy fönn s a mélyben,
S bár daczoltunk egyre,
Leljük nálad kegyre.

Mindre könyört áraszsz,
Hisz ajtódnál vár az.
Te vagy urunk, nemtönk.
Rád nézünk, teremtönk!

Összefoglalva a benyomásokat, melyeket Gabriel költői egyéniségéről nyertem, oly író képe tárult elém, ki nemes és nagy szellem, s kit a mai léha divat-poéták helyett, kiknek szava hamisított, meszterkelt, nagyobb élvezet és tanúság olvasni.

(Folyt. köv')

Palágyi Lajos.

földre, és minden körülmény között jobb zsidónak mohamedánok, mint keresztények között lakni.

Ilyen s ehhez hasonló levelek megtették hatá-
sukat, s különösen Konstantinápoly és Saloniki volt a
Közép-Europából kivándorló zsidók uticélja, azonban
jutott a többi városoknak is számos zsidó telepítvé-
nyes, s mindenütt a lehető legjobb bánásmódban
részesültek. Sehol sem kötelezték őket külön kül-
városokban lakni. Tetszés szerint telepedhettek le, s
templomaikat, iskoláikat oda építhették, a hol legal
kalmasabbnak találták.

Habár a saloniki spanyol zsidók oly nagy több-
ségben vannak, és régi jogaik oly kiváltságos hely-
zetet biztosítottak számukra, melynél jobbat maguk
sem kívánhattak, s a melyhez hasonlóan akkortájt
Európa más zsidói nem részesültek, Salonikiben még
sincs nagyobb szerű templomuk, vagy régi épületük.
Van ugyan ott sok zsidótemplom, de mind kicsiny,
közönséges, gyenge épület, az ideiglenesség jellegé-
vel. Ezt a körülményt annak tudom be, hogy a spa-
nyol zsidók leginkább utánozzák szokásaikban a törökö-
ket és miután látták, hogy azok sem építenek semmi
monumentális dolgot Salonikiben és a nagyobb mecse-
tek nem mások mint keresztény templomok törökös
átalakításai, ők sem törték magukat monumentális
épületek emelése után.

Tudtommal csak az utóbbi években fogamzott
az eszme, hogy Salonikiben feltűnő helyen nagysza-
básu templomot emeljenek. Ezzel a tervvel a leg-
előők előbbek foglalkoznak ha tekintetbe vesszük, hogy
a spanyol zsidók kivétel nélkül hűségesen ragaszkod-
nak vallásukhoz, hogy ezen célra nem rettennek
vissza semmiféle nagy áldozattól, ugy alapos a re-
mény, miszerint Saloniki városa nem sokára europai
stylú nagy diszes épülettel fog szaporodni.

(Folytatása a következő számban.)

Balázs Sándor.

Sajátságos balsors üldözi egy idő óta az anti-
szemitizmust.

A lefolyt választási campagne alatt jelöltjei tul-
nyomó részben elbuktak; a magyar nép józanul gon-
dolkozó nagyobb része megvetéssel utasítá el magá-
tól az antiszemita tanokban neki nyújtott maszlagot.

Az összes erszágos pártok a leghatározottabban
megtagadtak minden solidaritást azzal a képviselő-
csoporttal, mely magát antiszemita pártnak nevezte.

A párt újból még meg sem alakult, s máris
bomladozik,

Nem egy tagja, jobb utra térve, kötelességének
tartja a nyilvánosság előtt kijelenteni, hogy szakított
e gyűlöletet hirdető csapattal.

S most még coryphaeusában is (szomorú di-
csőség!) sujtja a végzet!

Balázs Sándor, a »Függetlenség« vezérczikk
írója a mult héten gyilkoló méreggel oltá ki életét.

A ki csak meg fog emlékezni valaha az el-
hunyról fel fogja említeni, hogy hazafi volt, a ki
fegyverrel kezében szolgálta hazája s a szabadság
szent ügyét. Az irodalomtörténetíró is őszinte dicsé-
rettel fog adózni tehetségének. Ki fogja emelni — és
méltán — hogy Balázs Sándor egyike volt azoknak,
kik a szabadságharcz lezajlása után elsőkül szólaltak
meg s igyekeztek ébren tartani a rabigába görnyedt
nemzet öntudatát. Hogy derült kedélye, egészséges
humora írói egyéniségének annyi szeretetreméltósá-
got, bájt kölcsönöztek, mint kivüle alig más próza-
írónak kortársai közül.

A családapák mindenkor példásnak fogják el-
ismerni gyermeke iránt tanusított benső szeretetét;
a barátok magasztalni fogják áldozat- és szolgálat-
készségét.

Csak az emberbarát fog némi keserőséggel gon-
dolni reá.

Ő, ki annyi férfi erénnyel bővelkedett, fájdal-
om, élte végső éveiben meghasonlásba jött azzal a
minden szépre és jóra fogékony szivére, melyben em-
bertársai szeretetének lángja lobogott és — feleke-
zeti gyűlöletet kezdett hirdetni.

Letért arról a tövises, de biztos ösvényről, me-
lyen a szabadság, egyenlőség és testvériség vezér-
szóvetnekét követte. Azokhoz csatlakozott, a kiket rut-
önzés, vagy gonosz boszuvágy embertársaink meg-
rontására ösztönöz.

Fájdalom, örvényhez vezetett ez az ut, mely
menthetlenül magával sodorta őt, Iszonyu végzet az,
mely e fölött lebeg. Mintha utána is egy olyan ajtó
zárult volna be, mely e feliratot viseli: „Lasciate ogni
speranza!“ Testben, lélekben lassanként hanyatlani
kezdett; szivét és eszét megmérgezé az önmagával
való meghasolás, s miután ambícióját az utolsó csa-
pás érte, küzdelmes életének saját kezével vetett
véget.

Nem ily halált szántunk neki mi, a kik tisztel-
tük, becsültük, s rajongtunk érte és tehetségeiért.
Nem egy Pokornynak sorsában kellett volna neki
osztotnia! Bár visszatudott volna térni a tévutról,
mint annyi sokan, kik birtak annyi lélekerővel, hogy
idejében oda hagyják a gyűlölködés szennyes lo-
bogóját!

Adózzunk könnyekkel az ő kiváló tehetsége em-
lékének! De mikor ezt tesszük, lehetetlen ki térnünk
ama kérdés elől, mi okozta e fényesnek ígér-
kező pályának oly rohamos hanyatlását? Nem szabad
említettlenül hagynunk, hogy lelkiismeretlen ámitók
áldozata lett, kik képességeiből tőkét akartak ková-
csolni aljas üzelmek számára.

Sajnos, könnyű feladatuk volt! A családi bá-
nattól, pótolhatlan veszteségektől sujtott lelket, mely-

nek már csak egy ambíciója maradt, könnyű volt el-
 ámítani azokkal a fényes ígéretekkel, melyek emez
 ambitio kielégítését a közel jövőben kilátásba he-
 lyezték. Képviselőseget, tehát független anyagi hely-
 zetet, külső tekintélyt s utat a hírnévszerzésre ígér-
 gettek neki, s az ő lágy, könnyen hajlítható lelke
 engedett a esábitásnak. Aldozat ő, százszor meg-
 könnyezett áldozata a rozlelkű barátoknak, a kik
 behálózták, a kik hitegették.

Ezekre szálljon a vád gyászos halála miatt; eze-
 ket sujtsa elvégre a százszor megérdemelt súlyos
 büntetés: minden igaz ember undora és megvetése.

Kármán Zoltán.

Zsidó bölcsészet.

»A tévelygők utmutatója«

Irta Mozes ben Maimun (Majmonides, Ramban).

Fordította és magyarázó és irodalmi jegyzetekkel ellátta

Dr. Klein Mór, nagybecskereki főrabbi.*)

A középkori hitbölcsészet legérdekesebb mun-
 kája fekszik előttem: zsidó írta hazájának nyelvén;
 arabul, és zsidó fordította hazánk nyelvére: magyarra
 és én, mint héber ne örülnék ezen! Korunkban még
 Oroszország is, a barbarizmus és zsarnokság e nagy
 hazája, irodalmáért lelkesedik és elismert íróit a di-
 csőség és nagyság legmagasabb polczára emeli; mi
 zsidók tehát, kiknél az irodalom már akkor virágzott, mi-
 kor a jelenkor nagy nemzetei nem is léteztek még, nem
 maradhatunk közömbösek irodalmunk emelése és is-
 mertetése iránt; mert csak az a nép bírja a nagy
 nemzetek tiszteletét, amely önmagát megbecsüli és a
 mely irodalmáért lelkesülni tud. Dr. Klein Mór ur. a mély-
 tudományu nagybecskereki rabbi részünkről a legme-
 legebb elismerést érdemli, hogy az ép oly szép,
 mint merész célú tűzte ki magának, hogy a közép-
 kornak legjelesebb hitbölcsészeti munkáját hazánk
 tudósainak hozzáférhetővé tegye. Térjünk most át a
 dolog lényegére.

Mózes az egyistenről való tanával az emberiség-
 nek az Istenről, a ki addig mystikus, vagy inkább re-
 gényes személy alakjában szerepelt, felvilágosítást
 nyújtott.

Mózesnek Istene nem teremtett és nem szül;
 mert ez az isten anyagtalan; szerelmi viszonyokat, mint a
 hatalmas Zeus és istentársai, fenn nem tart mert mint

*) A tudós rabbi (akkor még a pápai hitközség lelkésze volt)
 a nagy munka első füzetét a magyar közoktatásügyi miniszter támo-
 gatásával már 8 évvel ezelőtt adta ki. Azóta megjelent nagyobb
 időközökben az első kötet 4 füzete. A második kötet első füzete
 csak e napokban látott napvilágot és mi örömmel ragadtuk meg az
 alkalmat, hogy e műről nagyobb szabásu tanulmányt közlégyünk,
 melynek megírására alig vállalkozhatott volna hivatottabb férfiú Spiegler
 Gy. S. urnál, kinek a „Héber bölcsészet“ről irt a t. akadémia által
 kiadott nagy műve a szakférfiak közt általános feltűnést keltett.
 Örvendünk, hogy Spiegler urat, eme pár exelenc magyar zsidó böl-
 csészt lapunk dolgozóitársai közt üdvözölhetjük. A szerkesztő.

tiszta szellem, egyáltalában emberi alakot nem ölt
 és emberi szenvedélylyel nem bír. Mindenható ő
 és mindenütt jelen van. Gondviselése a világot fenn-
 tartja; ő, az örökkévaló abszolút lény. Ekképen nyilat-
 kozik Dávid zsoltáraiban, melyek ugyszólva a mó-
 notheismus dicsénekei, és Jézsaías próféta szónokla-
 taiban. A pogányságnak hite mythológiában állott,
 melyet a papok kényük kedvük szerint magya-
 rázgattak. Mózes legelől tiszta hitvallást állított fel, a
 melynek alapzata a legtisztább erkölcsstanban gyö-
 kerezik és azzal a civilizációnak új irányt adott. A
 mózesi hit észszerű és a bölcsészet alapjával összhang-
 zásban áll. Nyomdokain jártak utódai, a próféták,
 kik tanát fejlesztették. Az ókori kabbala tudósai és
 az alexandriai görög héber bölcsészet terjesztői ere-
 deti zsidó bölcsészetet műveltek, melynek talajában
 később a keresztény bölcsészet csirája támadt. Mi-
 alatt a zsidóság kebeléből a kereszténység eredt,
 ennek győztes felléptével az ókor véget ért.

A középkor a népek vándorlásaival kezdődött,
 mi által az erkölcsök elvadultak. Mindenütt, a merre a
 szemléző tekintetét veti, mást nem pillant meg, mint
 fegyveres erőszakot. A barbarizmus diadalt arat
 és a tudomány hanyatlásnak indul.

Az izlam hivei, miután erős birodalmat alapi-
 tottak, a tudománynak sülyedő zászlaját felemelték
 és fennen lobogtatták. A mohamedán tudósok arra
 törekedtek, hogy az egyistenségi tan a természet-
 tudományok alaptételeivel is megegyeztethető legyen, a
 mi nekik bölcséleti okoskodások alapján sikerült is és
 így egy új bölcsészeti iskola, az arab bölcsészet lé-
 pett életbe. Eleinte az arab bölcsészek önállóan buvár-
 kodtak és a görög bölcsészettel még nem foglalkoztak,
 bölcséleteik tehát az eredetiség jellegét viselik. Ké-
 sőbb az arab bölcsészek a görög bölcsészek tanaival
 is foglalkoztak és minthogy Aristoteles kiváló gon-
 dot fordított a természeti tudományok fejlesztésére,
 őt választották vezetőül. Műveit megmagyarázgat-
 ván, fordították és minthogy a könyvnyomtatást még
 akkor nem ismerték, a meglevő kéziratokat kényök-ked-
 vök szerint növesztették, vagy csonkitották, beléjük
 fektetvén saját véleményüket.

Az utóbbi tudósokat peripatetikusoknak, vagy
 Aristhelistáknak nevezte az utókor. Az arab bölcsé-
 szet megmentette a tudományt a végenyészettől a közép-
 kor sötét korszakában, s Maimonides More Nerbuchim
 könyvében hiven visszatükröztette az arab böl-
 csészet világosságát. Ezen könyv nélkülözhetlen
 utmutatója annak, aki az arab bölcsészetet tanul-
 mányozásának tárgyává teszi és ebben rejlik e
 könyv legnagyobb érdeme.

Hegel bölcsészettörténelmében (VI.) írja, hogy
 Maimonides More Nebuchin c. művében az eredeti
 arab bölcsészet igaz forrása rejlik, a mely utóbbi a
 matékellemelek tanában foglaltatik. Ritter szintén azt

állítja, hogy Maimonides érintett művében a legrégibb tudósítások találtattak az arab bölcsészet tantételeiről. (Ritter Geschichte d. Philosophie VII. 705.)

Maimonides maga a peripatétikus bölcsészet hódolója és annak alapjára fekteti M. N. könyvében a rabbinusi hitbölcsészet alapeszméit és ezzel a rabbinusi bölcsészetnek erős alapot adott. Különbösen Maimonides felvilágosodott eszével felismerte, hogy a bölcsészet mint a hit alapja, a monotheismusban birja gyökerét. „Elvitázhatatlan tény“ írja „hogy vannak tárgyak, melyek iránt mi hárman t. i. zsidók, nazarénusok, (keresztények) és izlamhivők egyetértünk, ilyen p. a világ teremtése semmiből.“ (M. N. I. 71.)

Spiegler Gyula Sámuel.

(Folytatása következik.)

Gyöngyszemek a talmudból.

Mit lesed te a hajnalt — szól a kakas a bagolyhoz — hisz a világosság téged vakká tesz.

*

A mérges legyek szabadon repdesnek, míg a sas kalitkában sinlik.

*

Bölcs, ki nem cselekszik saját tana szerint, annak szava eső, mely kösziklára hull.

*

A nap rövid, a munka rengeteg, a munkások lusták, a bér nagy és az ur szorít.

*

A sötétben elveszett drága gyöngyöt meggyújtott értéktelen kanócczal keresed és megtalálsz. A különben érthetetlen igazságra is gyakran rövid egy példabeszéd vezet rá.

*

Ti kik világot gyújtottok ott lenn a földön, oly dicsők vagytok (szól az Örökkévaló) mint én, ki napot és holdat teremtettem.

*

Borzasztó vagy kigyó, ki a láb kis ujját marod meg, de azért mérged felszáll a fejbe. — Nézd csak a rágalmazót — válaszolja a kigyó — itt (Jeruzsálemben) mar, de azért mérge Romában öl.

*

„O, mily csodálatos e bárány,“ — mondá egy izben Hadrián császár Rav Jehosuának — „hogy annyi farkas közt fennállhat.“ (Izrael a népek közt.) „Nem a bárányt kell csodálnunk“ — szól erre Rav Jehosua — „hanem a pásztort, ki védelmébe vette.“ *)

*

Mit? a szakállal, melyet fára dságosan növesztettém állam körül, te ékesited csupasz álladat! **)

*

Tulságos sok olaj eloltja a mécsedet. Sok beszéd elrontja ügyedet.

*

Mitől sugárzott Mózes tanítónk hajzata? A tollat, melylyel örök törvényeit írta, hajába törlötte.

*

Tudni akarod üres-e az edény vagy nem? Kopogtass rajta; a hangból, melyet visszaad megtudod hányadán vagy.

Talmudista.

*) A pásztor alatt a zsidó tudós a császárt értette, ki a zsidók iránt nagy rokonszenvvel viseltetett.

**) Körülírása a plagiatornak.

A hitközségek igen tisztelt előljáróit ismételve és sürgösen felkérjük, hogy a Magyar Zsidó Évkönyvben közzéteendő czim- és névtár számára a hitközségi előjáróságok és tisztviselők és az egyesületek előljáróságainak és tisztviselőinek névjegyzékét minél előbb beküldeni kegyeskedjenek.

H i r e k.

— A »Zsidó Közművelődési Egyesület« előkészítő bizottsága az elmúlt héten újabb bizonyítékát vette ama meleg érdeklődésnek és pártfogásnak, melyet a fővárosi zsidóság mérvadó tagjai az alakítandó egyesület iránt tanusítanak. Míg egyrészt egyesek, kik mindég ott találhatók, hol szép és nemes ügyért áldozni kell, a bizottság kérelmére a legnagyobb előzenyességgel hozzájárultak az előkészületi költségek fedezéséhez, addig másrészt maga a hitközség készségesen átengedett — különösen Nágel Ármin előjáró ur szives közbenjárására — egy irodai használatra alkalmas helyiséget. Minélfogva ezentul mindenemű megkeresés az előkészítő bizottság Sip-utca 12. szám alatti helyiségeibe intézendő; ugyanott minden hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken d. u. 2—3-ig hivatali órák is tartatnak.

— A király legutóbbi polai időzésekor megtekintett egy föltűnő teherhajót és kérdezősködött a mérnök után, ki azt építé. Midőn tudára adták, hogy Popper Siegfriednek hívják, hogy Csehországi származásu és jelenleg Triesztben tartózkodik, a király táviratilag Polába hívatta és neki elismerésének kifejezése mellett a koronás arany érdem keresztet ajándékozta.

— A magyar királyné Hamburgban. A nagy Heine iránt való kegyeletből meglátogatá ennek nővérét, Embden Sarolta asszonyt. Ő felsége a látogatás után való napon diszes keretben megküldé arczképét a költő nővérenek, Embden kisasszonynak pedig egy koronás melltűt, melyen az E. betű gyémántokból van kirakva. Az ajándékok kíséretében volt udvarmesteri levélben a királyné köszönetét fejezé ki az értesítésekért és emlékekért, miket neki Embdené adott. Megjegyzendő, hogy a költő nővére mind maig megmaradt zsidó hitében.

— A polgári házasságot — mint kormánykörökben beszélük — újból fölveték a jövő országgyűlés munkaprogramjába, még pedig közel jövőben tárgyalandó törvényjavaslatok közé. A mult országgyűlésen tudvalevőleg a főrendek antiszemitizmusán hájtörést szenvedett a keresztény-zsidó vegyes házasság behozatala,

— Uj zsidó imaház Bián. A főváros szomszédságában levő biai község csak 12 tagból áll ugyan; de ez őket nem riasztatta vissza azon elhatározásukban, hogy a kor igényeinek megfelelő csinos új imaházat építsenek. A kezdeményezés dicsősége Gansl Márkot, a hitközség volt derék elnökét illeti, ki évek hosszú során át gyűjté össze templomi adakozásokból az építéshez szükséges összeg első 400 frtját. A további gyűjtések körül nagyban buzgólkodtak a jelenlegi előjárók, névszerint Schulteisz Mór, Weidlinger Zsigmond és Gansl Ignác urak, minek folytán

az alaptőke csakhamar meghaladta az ezer frtot. Ennek birtokában nem késtek tovább, telket vettek és megkötötték a szükséges szerződést a vállalkozókkal. E szerződés egyik pontja szerint szombaton és ünnepnapon az építkezés körül semmiféle munkát nem volt szabad létesíteni. A hiányzó mintegy 600 frtot a lelkes Gansl és Schultheisz urak előlegezték addig is, míg a hitközségnek ő felségéhez és a miniszterhez intézett kérvényei elintéztet nyerne. Az új imaház tisztán kőből épült takaros épület, mely vagy 100 személyt képes befogadni. Felavatása a nagy ünnepeket megelőző héten fog végbemenni.

(Ferréol.)

— **A bécsi Rudolfinumban**, melyet néhai lovag Pollák A. N. de Rudin alapított, a jövő iskolai évben 70 alapítvány lesz betöltendő. Pályázhatnak a bécsi műegyetem szorgalmas és szegénysorsu hallgatói felekezeti különbség nélkül, ha osztrák vagy magyar állampolgári minőségüket igazolják. A leckekeönyvvvel (vagy érettségi bizonyítvánnyal) és szegénységi bizonyítvánnyal fölszerelt kérvények augusztus 31-ig nyújtandók be a »Rudolfinum« igazgatóságánál (Bécs, IV. Mayerhofgasse 3-ik szám).

— **Schlettsadt község** tanácsa 16,000 márkát ajánlott föl az ott ujjonnan építendő zsinagóga költségének fedezésére, mely összeg kamat nélkül 10 részletben lesz az izr. hitközségnek kiutalványozandó.

— **A madridi olasz követség** első titkára, Franchetti báró a konstantinápolyi olasz követséghez helyeztetett át. Az illető jámbor zsidó és kiváló diplomata. A konstantinápolyi diplomata testületnek vele együtt öt zsidó tagja van.

— **Cohen L. Lionel**, a Londonban nemrég meghalt nemes emberbarát és parlamenti tag, jótékony és vallási célokra 10,000 font sterlinget hagyományozott. Egy másik, ugyancsak mostanában elhunyt angol zsidó, sir Barow H. Ellis pedig 2600 font sterlinget juttatott végrendeletében ugyanoly végből.

— **Lengyel-Sziléziában orosz kormánybiztos** vizsgálja jelenleg az ott tartózkodó külföldiek viszonyait, meghatározandó, »mily mértékben károsítják ezek az orosz alattvalókat.« A lengyel iparvállalatok személyzetének statisztikáját állíttatja össze azokat lengyelekre, németekre és zsidókra osztva föl. Hogy ez utóbbiak hol születtek, az irreleváns, de valószínűleg a németekre is rá fog járni a rúd, mint a zsidókra. A szerzett adatok szerint a gépészeti műhelyekben működik 11.844 lengyel, 1397 német és 1173 zsidó; a bányaiparban 6700 lengyel, 9300 német és 200 zsidó a vegyészeti terén 12.274 lengyel, 2281 német és 2286 zsidó; a szövőiparban 6597 lengyel, 58,349 német és 14,150 zsidó és végül a mezőgazdaságban 56,404 lengyel, 5191 német és 11.753 zsidó. Általában van 47% lengyel, 38% német és 15% zsidó. A németek által meghonosított bánya és szövő ipar terén 14% lengyelt, 69% németet és 17% zsidót találunk.

— **Katholikus lap az antiszemitizmusról.** A Bécsben megjelenő »Correspondenz-Blatt für den katholischen Clerus« című lap utolsó két számában cikket hoz az antiszemitizmusról, melyben kijelentve, hogy nem zsidóbarát, többek között így ostorozza a zsidógyűlölköket »igazolatlannal, ködös, cél- és oktalannal agitációit«: Az antiszemiták folyton azt hajtogatják ugyan, hogy nekik nem a vallással, hanem a fajjal van dolguk, de ez nem akadályozza őket abban, hogy a

talmudot megtámadják. Mindent megragadnak, a mi eszköz gyanánt szolgálhat. De a megtámadottak könnyen védik magukat... Valóban, az antiszemitáknak nincs szerencsájük a zsidó vallási iratok megcáfolásában, de a »keresztényáldozatok« bizonyításával sem állanak jobban. Szó sem lehet arról, hogy a zsidók rituális ténykedései véraldozatokkal kapcsolatosak. Másként vagyunk a fajgyűlölettel, és a kiismeri e tekintetben az oknyomozó történelmet, csodálatos dolgokat beszélhet róla. A fajgyűlölet állandó létünek látszik. Ma keletkezik, hogy holnap mint valami felhő, szerte tűnjék. Bármily súlyos volt is a latin faj a népvándorlások idején, gyűlöletük a germánok iránt mégis határtalan maradt és nyíltan jelentkezik legkitünőbb férfiainak nyilatkozataiban. Hol van itt a fajgyűlölet igazságos vagy jogos volta? Nem, a fajgyűlölet nem az az ideális szövet, melyből zsidóellenes törvények volnának szabhatók, és Schönere lovag nem csinált jó fogást, midőn a fajt diadalnak jelenté ki. A zsidó — mondják — előszeretettel adja magát a kereskedelemre, az ipar- és földművelés helyett. Mi következik ebből? Az csak nem, hogy őket erőszakkal kényszerítsük a kézművességre vagy az eke vezetésére? Ha már annyira vagyunk, hogy a népet kasztkra osztjuk és kedvük szerint azokat, a kik nekünk görbe orruk és zsidó jargonjuk miatt nem tetszenek, a páriák közé soroljuk, akkor isten veled nyugati műveltség! Ha el akarnók tiltani a zsidó ifjakat a felsőbb iskolák látogatásától, ugyanazt a becsmérlést érdemelnők, amit a hitehagyott Julián, ki a keresztények előtt a felsőbb tanulmányokat elzárta. Kiterjed-e az antiszemiták gyűlölete a törökökre és az arabokra is? És mindenkire és mindenre, a mi nem tartozik az áriai fajhoz? Nagyon tévednénk, ha így volna a dolog és félünk, hogy az antiszemiták többsége nem is végezte a szükséges anthropologiai tanulmányokat, hogy kérdésünkre lelkiismeretesen és határozottan tudnának felelni. Tudjuk, hogy az antiszemitáknak nagyon érzékeny szagló szervük van és szagló idegük izgathatósága nagyon is belejátszik a fajgyűlöletbe. De sohasem hallottuk, hogy azért a négeremanczipáció ellen fordultak volna, vagy az osztrák törvényhozástól az éjszakmagyarországi származású vászonkereskedők, drótosok és egérfogó árusok kiutasítását követelték volna, a kik tudvalevőleg a bennünket körülvevő athmosphéra javításához semmivel sem járulnak, sőt azon gyanunknak is merünk kifejezést adni, hogy — jól hangzó kifejezést akarunk használni — nem minden antiszemitá szabad, aki bilincseit csúfolja. Isten bocsássa meg nekünk, de a műhelyekben nem szagolunk mindig mosuszt és ámbrát. Sehogy sem tudunk — így fejeződik be a cikk — az antiszemita argumentáción épülni, de nemcsak azért, mert hamisaknak és következteleneknek, hanem még inkább, mert keresztényelleneseknek és erkölcsteleneknek tartjuk azokat, minthogy céljuk a kereszténytán ellenkezője, a könyörületlenség és szeretetnélküliség.« Csak állítsuk szembe e sorokat a klerikális Magyar Állam káromkodásaival.

— **A szombat az olasz iskolákban.** Alessandria (Piemonte) rabbija nem rég azon kérelemmel járult Coppino olasz vallásügyi miniszterhez, hogy az iskolai vizsgálatokon, ha azok szombati vagy ünnepi napra esnek, a zsidó tanulóknak megjelenni ne kelljen, illetőleg a vizsgák hétköznapokon tartassanak. A minisz-

ter ez ügyben már ki is bocsátotta a kérvényhez képest kedvező rendeletét e tárgyban.

— **Az öngyilkosok ellen.** Két olasz zsidó rabbi, Racah Leon és tanítványa, Momigliano Sámuel Alessandriában vitát folytatnak az iránt, vajjon az öngyilkosok is részesüljenek-e a szokásos temetkezési szer-tartásokban, avagy nem? Az előbbi hevesen követeli az öngyilkosok elkülönített eltemetését, míg az utóbb említett e rendszabályt, mint türelmetlent és zsidóellenest elveti. Racah az öngyilkolást társadalom és vallásellenes cselekménynek tartja és azért egész határozottsággal ki akarja zárni az ily bűnösöket az eltakarítás tisztességéből. Az öngyilkossági mánia mindég a nemzeti elfajulás jele — mondja Racah — és azért nem érdemel semmi kegyeletet az olyan, ki nemzetére szégyent hoz.

— **Az oláhországi Román nevű község** keresztény templomát nem rég meglópták. Természetes, hogy akadtak emberek, kik a zsidókat vádolták a tett elkövetésével, sőt Popescu lelkész szigorú rendszabályokat követelt a zsidók ellen, kik közül egynehányat el is fogtak. Azonban szerencsére idejekorán lábnymokra akadtak, kik — a lelkész lakásáig vezettek és csakhamar meglelték a lakás mögött egy frissen hantolt dombocskában az ellopott tárgyakat rejtő ládát. Vizsgálatot indítottak tehát Popescu lelkész ellen, kit a bíróság 5 évi börtönre és 1600 frank büntetésre ítél. Ez ítéletet a másodfoku bíróság Jassyban már meg is erősíté.

— **A porosz statisztikának** utolsó, 1885-re vonatkozó adataiból közöljük a következő számokat. 100 újszülött evangélikus gyermek közül 9.40 %, a többi keresztény felekezeteknél 2.83 %, míg a zsidóknál csak 2.51 % a törvénytelen születésű gyermek. Halva születik az evangélikusoknál 4.16 %, a katolikusoknál 3.67 %, más keresztényeknél 3.63 és a zsidóknál 3.51 százalék. A porosz állampolgárok száma 4767-el csökkent. Az egész veszteség úgy szólván az evangélikusokat érte csupán, míg a katolikusok és zsidók csekély gyarapodást mutatnak,

Előfizetési felhívás!

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük július hó végével lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre 6 frt — kr.
fél évre 3 frt — kr.
negyed évre 1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 15 sz.

Tanügy.

A máté-szalkai izr. iskoia vizsgálatai — mint azt lapunknak Bányai Bertalan úr írja — a múlt hó végén tartattak meg. A tanulók feleleteit a szép, tiszta magyarság, világosság és értelmesség jellemzők, dicséretére Herman József és Rosenberg Sámuel tanító uraknak, kik lelkiismerettel végezték el a munkát, mely másutt 4 tanító vállára nehezedik. A vizsgálati program utolsó pontját csinos szavakok képezik, mik után Grünbaum Manasse rabbi ur hazafias szellemű szavakat intézett a tanítók és tanulókhöz. Utána Herman József tanító beszélt, hangsúlyozva, hogy igyekezett a gyermekekbe az elvégzett tananyagon kívül hazafias és vallásos érzelmeket csepegtetni. Miután még Feldmann József dr. rabbijelölt tartott szép magyar beszédet, a gyermekek kórusa rázendíté Kölcsey himnuszát s a közönség örömmel eltelve és meglelégedéssel távozott a tudomány és hazafiság e templomából.

* * *

A dóesi izr. elemi fiúiskola értesítője az 1886–87. iskolai évről, melyet Klein Ignác igazgató-tanító szerkesztett, nagyon csekély terjedelmű ugyan, de tekintetbe veendő például szolgálhat oly iskolai előjáróságoknak, melyek nagyobb áldozatokat ily célra nem hozhatnak, minthogy az értesítő kiadásának jótékony hatása immár általánosan el van ismerve. Legyen bár a tudósítvány még oly kis mértékű, de legyen. A deési izr. fiúiskola értesítője közli a 4 osztályba beírva volt 85 tanuló nevét, a tanterv vázlatát és még egy-két adatot. Az igazgató tanítón kívül még Friedmann Ignác jeles hebreista mint vallástanító működik az intézetben.

A tüzkárosultaknak.

A nagykarolyi tüzkárosultak számára ujabban ismét vettünk adományt. Kántor József ur, a kapolcsi hitközség elnöke 8 frt 40 krt küldött be hozzánk, mint a Weisz Mór rabbi helyettes ur gyűjtése eredményét. Ez összeghez járultak:

Kántor József	1 frt 50 krral
N. N.	1 „ — „
Krausz Ignác	— „ 50 „
Kohn Ignác	— „ 60 „
Kohn Pál	— „ 50 „
Kántor Ábrahám	1 „ — „
Krausz Márton	— „ 40 „
Buchvald Miksa	— „ 50 „
Spiegel Simon	— „ 50 „
Weisz József	— „ 20 „
Weisz Ignác	— „ 20 „
Hamburger Ad.	— „ 10 „
Löwensohn Samu	1 „ — „
N. N.	— „ 20 „
Marton Jakab	— „ 20 „

Összesen: 8 frt 40 kr.

A nagykarolyiak és eperjesiek számára együttesen már lapunk 27-iki számában kimutatott

189 frt 46 kr.

Főösszeg: 197 frt 86 kr.

A dunaszendahelyiek javára is érkezett szerkesztőségünkhöz Szilas-Balhásról 4 frt, mely összeghez Deutsch Mór ur 3 frttal, Deutsch Salamon ur pedig 1 frttal járult. Ezzel a lapunk 27-ik számában kimutatott összeg **73 frt 68 krra** szaporodott.

Az inquisíció karmai közt.

— Történeti elbeszélés. —

(19. folyt.)

A füst sűrűn gomolygott felfelé az égő kékéből; de nem szálhatott magasra; a kitörő félben levő vihar szele visszacsapta, mint egykor az Úr Kain áldozatának füstjét . . .

A lármázó, ujjongó tömeg vad zsvijába egyszerre belezendült Dávid király következő zsoltára, melyet Torquemadával együtt énekelt a többi inquisitor:

„Emelkedjék fel az Ur, ellenségei szétszóródjanak és gyűlölői előle menekülve fussanak! Füst amint szétfoszlik, úgy szórd szét őket; mint viasz olvad tüzen, úgy olvadjanak el előtted az istentelenek! De az igazak örülhetnek és ujjonghatnak Isten színe előtt és örökké örömmünnepet ülhetnek.“

A papok zokogó zsolozsmája, az élesen csengő halálharangok, a hulló esőcseppek zuhogása, az ég irtózatoss zengése, a féktelen tömeg vad zaja, zszibongása, a serczegő tűz pattogó hangja, a tűzhalálra ítélt emberek nehéz sóhajai borzalmas harmóniába olvadtak össze. Csatára kelk két hatalmas elem: a tűz és víz — épenugy, mint a törvény és az igazság.

A meggyújtott máglya tüzes nyelveit kezdte öltögetni s perzselő hevét éreztetni a tűzhalálra ítétekkel. Az eső kövér cseppjei mind sűrűbben hullottak, s csattogva paskolták a máglyát s az áldozatokul szántakat. A terjedő tűz mohón itta a cseppeket, melyeken villogva szórt millió sziporkát a meg-megvillanó égi fény; sűrű párafelhő keletkezett, melyből lopva villant elő a küzködő láng, mint a kísértet. A forró gőz megcsapta az arcokat s a zuhogó eső bőrig áztatta a kíváncsi tömeget; az ég döreje durrogássá vált, csattogó égi szóvá.

A tömeg nem győzte tovább, mindenki menekült; az isten kísértők egymást letiporva, sárba gyúrva rohantak az isten haragja elől. Senki sem maradt a máglya körül, csak az inquisitio néhány alantas közege.

Az eső győzött; a máglyán nem a tűzhalálra ítétek élete aludt ki, hanem az emésztő lángé. Foszlott a párafelhő, elszállt a füst, az eső szétverte. A mint ezt az inquisitio szolgálai észrevették és látták, hogy a máglyára ítétek szemében a villámfény nem a láng üszkét, hanem az élet parázsát világítja meg, a máglyára akartak lépni, a karókról leoldani az elítélteket és megfojtani.

Amint egyikök hozzáfogott a munkához, vakító villámfény kápráztatta el a szemet s a nyomban rákövetkező dörgésbe beleolvadt egy fájdalmas sikoj is. Az inquisitio szolgálja holtan rogyott össze!

A többiek észrevették ezt, s irtózva, mint megriadt vadak, ordítva menekültek a kárhozat helyéről

Az ég lángban állt. Villámra villám cikázott, az egyik dörgés moraja összeolvadt a rákövetkezővel. Borzasztó szép jelenet volt.

Abarbanel hangja belecsendült az égzengésbe, mint a feltámadás hozsanája, alakja felegyenesedett görnyedt helyzetéből, s feje fölé az égi fény, mintha glóriát övezett volna.

— Tette, barátim! Megnyilt az ég! Belőle Isten keze int felénk! Dörgő szava menekülésre biztat. Tette! hallgassunk az Ur szavára! Kövessük intó kezét!

Mig beszélt, irtózatoss erőt fejtett ki, egyik karját kiszabadította kötelékeiből, s evvel elszabadította magát a karótól. Társai szintén erőlködtek és Abarbanel segítségével visszanyerték a szabadságot.

Mikor mindannyian szabadnak érezték magukat, összeálltak a máglyán egy csoportba, ima nem jött ajkukra, zsolozsma nem fakadt fel szívékből. De ég felé irányzott tekintetük ima volt, s az ajkukról elreppenő sóhaj a legszebb zsoltár.

Az öröm, a szabadság érzete megtízszerezte, megszázsorozta a szenvedésekben elfonnyadt erejüket; szinte hihetetlen gyorsasággal tűntek el a máglyáról s a még mindig teljes erejében levő zivatarban sietve tartottak egy közeli erdőbe, melynek sűrűjébe akarták rejteni örömeiket, szabadságukat, — és egy éjen át kilábolni minden eddigi szenvedésükből.

Az erdőbe érve, mohón estek neki a földi epernek, kerestek ennivalót s irigy szemekkel nézték azt, ki hamarabb s többre talált. Másfél napi éhséget kellett csillapítaniok!

Éhségük csillapítása után megint összegyűlekeztek, összeölekeztek, s némán adtak hálát a teremtőnek a szerencsés megszabadulásért. Isten nem hagyja el a benne bizókat!

Azután lefeküdtek a nedves földre. Az átszenvedett halálfélelmek, a gyors menekülés, az átázott test annyira kimerítették menekülőinket, hogy a fákról lepergő cseppek daczára is csakhamar leszállt szemökre az álom, lelkökre a nyugalom . . . És az őrző angyal ott virrasztott fejük felett . . .

(Folyt. köv.)

Szerkesztői posta.

Cseengeri. Hogy mikor magyarosította meg nevét Verhovai Verhovaira és mi jognál fogva írja nevét ipszilonnal: azt mi nem tudjuk; de arról igenis biztosíthatjuk, hogy mi ép annyira becsülnök ezt az urat, ha mindjárt született ipszilontos Verhovai volna is. Végére sem nem szégyen, sem nem baj, ha valaki tőtnak születik, de Verhovainak lenni, az már megint más — Hogy Verhovay egyik öse Eötvös Károly egyik által halálra ítéltetett, de később megkegyelmezett volt: az tény. A dolog a szomorú emlékü felvidéki pórlázadás alkalmával történt. Eötvös Ignác báró, a bécsi udvar kedvence királyi biztos minőségében küldetett a lázadás színhelyére. A felkelés leveretése után a királyi biztos rettentetes törvényt ült. Egy napon 39 tótot

ítelt akasztófára, miután be volt bizonyítva, hogy számos magyar családot meggyilkoltak, több nemesi kuriát felgyújtottak és kirabol-
tak. Az ítélet végrehajtása előtt a báró a legfiatalabbat, a 16 éves
Verhovoc Janót megkegyelmezte. E Janónak a dédunokája:
Verhovai Gyula.

„Rendes olvasó“ Pápán. Szép levele egyik legszebb pasz-
szusa így hangzik: Egy közlünk öklével is le fog verni ötven
kampósorru nyomorult zsidót*) Hát ez bizony nagy vitézség. De
azért higgye el nekünk? hogy mi uem tettük volna próbára e nagy
erejét, akkor sem, ha becses nevét kiírta volna. Kár volt hát előre
annyira megijedni és a névtelenség szoknyája mögé bujni. Istók
uccse, nem bántottuk volna!

R. A. urnak Sz. Zsidó moralista katonatiszti uniformisban.
Ejnye be fura!

H. S. urnak B. Sz. M. Nincs felvéve. A jövőre nézve a lé-
péseket sokkal korábban kell megtennie, s legjobb, ha azokat az or-
szágos iroda utján (Fürdő utca 10) teszi meg.

Többeknek. Nem szükséges, hogy e célból kérdő ivet
beküldjünk. Irja fel kérem egyszerűen egy kis papirostra, hogy hiv-
ják a hitközségi elnököt, az alelnököt, a rabbit, illetve az anyakönyv-
vezetőt, a jegyzőt és az előjárásági tagokat; mi neve az iskolaszéki
elnöknek és tagoknak, ki az iskola-igazgató, kik a tanítók, hogy
hivják a nőegylet elnök-asszonyát; a »Chewra-Kadischa« elnökét és
egyéb zsidó tudományos, vagy jótékonyági egyletek elnökét és
előjárásági tagjait.

L. A. urnak A. Sz. Ha az illető misnát nem a misnájoszban,
hanem Baba Kama talmudtraktatumban kereste volna, akkor megta-
lálta volna.

J. P. urnak N. S. A b b a a fészekbe egy előre ne nyul-
junk. Ne vegye tehát rossz néven, ha különben szépen írott, érdekes
cikkkét mellőztük.

Templom egere“ Lehetetlen, hogy komolyan higgye, hogy
mi e »Czopf«-ot feltűzzük. Komolyabbat kérünk rabbi uram!

K. J. urnak N.-Sz. Az ön által nevezettek az iszurt nem
írták alá.

L. F. urnak Zsibón. Azt kérdezzük öntől, mit Észov kérdezett
atyjától, Jiczehaktól: hábrocho achasz loch ovi? (csak egy áldásod
van te neked atyám?) A ki ilyen egy cikket tud írni, tud az töb-
bet is, csak akarnia kell. Fel tehát, cikkeit az „Egyenlőség“ mindig
szívesen fogja venni.

H. L. urnak Komárom. Hogyan, ön panaszkodik, ki itt járt
házunk előtt és hozzánk be sem kukkant. No de Istvánkor, remény-
lem, itt lesz a leszámolás nagy napja. Addig egy kukkot sem
áruunk el semmiből sem.

Pr. B. H. urnak. Helyben.

Hoeved hu chofsi,
K'sejisztápék b'chelko;
V'hachofsi hu eved,
K'sejvakés joszer mélecham chiko.
(V'dáj Iachkima birmiza.)

*) És ilyen stilussal Pápán marad?!

Pályázat.

A devecseri izr. hitközség 6 osztályu nyil-
vános népiskolájánál üresedésbe jött **tanítónői**
állomásra pályázat nyittatik. Évi fizetés **400**
frt és szabad lakás.

Pályázatok képesítések csatlásával **f. évi**
augusztus 20.-áig az alólirt elnökséghez kül-
dendők.

Devecser, 1887. augusztus 1-én.

Steuer József,
hitk. elnök.

Pályázat.

Az egri izr. statusquo hitközségnél ürese-
désbe jött **anyakönyvi hivatal** betöltésére
ezennel pályázat nyittatik.

Ezen állomásra csak oly egyének pályáz-
hatnak, a kik erre a törvényes minősítvényyel
birnak. Az alkalmazott köteles egyszersmind a
helybeli középiskolai izr. ifjuságnak **a hittant**
magyar nyelven előadni és a hitközségi irodá-
ban **a jegyzői teendőket** végezni.

Előnyben részesül a ki adott alkalommal
magyar hitszónoklatot tartani képes.

Ezen állomással **700 frt évi fizetés,**
szabad lakás és a törvényes **anyakönyvi di-
jak** járnak.

Próbaelőadásra csak a meghívottak jelen-
hetnek meg, és az utiköltségek csak az alkal-
mazottnak térítettnek meg.

Kellően felszerelt kérvények alulirt elől-
járásághoz **f. évi október végeig** nyujtan-
dók be.

Eger, 1887. július 27.

Dr. Schönberger Soma s. k.,
Müller Lázár s. k., elnök.
h. jegyző.

Pályázat.

Az egri izr. hitfelekezeti iskolánál ürese-
désbe jött **500 frt évi fizetessel** díjazott
tanítói állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Okleveles tanítók, kik a kötelezett
tantárgyakat **magyar nyelven** előadni tar-
toznak, azonkívül a német és héber nyelvekben
is jártassággal birnak, kellően felszerelt kérvé-
nyeiket **f. é. augusztus 15.-éig** alulirt iskola-
széki elnöknel nyujthatják be.

A próbaelőadásra meghívottak közül csak
az alkalmazottnak térítettnek meg az utiköltségek.

Az állomás jövő tanév elején az az 1887.
szeptember 1-én foglalandó el.

Eger, 1887. július 27.

Dr. Schönberger Soma s. k.,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

Alólirt 2 gyermeke mellé tanítói oklevéllel bíró **nevelőt** keres. Az egyik gyermek a 2-ik, a másik a harmadik gymnasiális osztályba jár. Oktatás kivántatik a gymnasiumi tárgyakon kívül t'nach, rási és héber nyelvtanban. Évi fizetés **250 frt és teljes ellátás, lakás és mosás.**

Stein Leib,

Felsőbányán.

Pályázat.

A helybeli orth. izr. hitközségnél egy sóchet ubódek és kitünő előimádkozó állása töltendő be. Fizetése évi **500 frt**, fél sechita, szabad lakás és szép mellékjövedelem. Betöltendő legkésőbb **szeptember hó 5-ig**, mely ideig az ajánlkozók orth. rabbinusoktól nyert bizonyítványakkal ellátva próbaelőadáson is tartoznak megjelenni. Csakis az alkalmazandónak költségei térítettnek meg.

Abauj-Szántó, 1887. augusztus 3.

Dessberg Ármin,

elnök.

Ő Felsége által szabadalmazott kötszerész.
I-ső cs. kir. kizárólag szabadalmazott újonnan javított **ruganyos sérvkötők**

Fontos szenvedőknek.

sérvvédővel és biztosító övek

Fontos s. szenvedőknek.

Legújabb találmány az amerikai, újonnan javított ruganyos sérvkötő Politzer-től; ez rugók nélkül van, tisztán ruggyantából művésziésen szerkesztve s az a célja, hogy még a legidültebb sérveket is lehető legrövidebb idő alatt egyenletes fekvésbe hozza s úgy nappal a legerőfeszítőbb munkánál, vagy a sokat járkálásnál, mint szintén éjjel alvásban is használtathatik, a nélkül, hogy a sérvbajban szenvedő hivatásában legkevésbé is volna akadályoztatva. Felette nagy haszon, hogy az még éjjel is a testen maradhat, mivel hogy a szenvedő testrésze kiváltképen jótékony kellemetes nyomást gyakorol s a legtöbb esetben még a sérv biztos gyógyulását is eszközli. A legtöbb orvosi tekintélyek által elismerve, megvizsgálva s a legjobbnak találva, **prof. Kovács** a sebészeti kóroda alelnöke, **dr. Gross Lajos** m. kir. egészségügyi tanácsos, **dr. Glüek Ignác** kir. törvényszéki orvos által. Alólírott egyszersmind nagy raktárt is tart angol és francia acélsérvkötőkből, függesztő készülékeket (suspensorium) gummiból szövötteteket, mint szintén szarvasbőrökből. A szarvasbőr és gummisuspensoriumok célja, hogy a tágulást megakadályozzák. Méhfeckendők, légpárnák, ágybetétek, gummiharisnyák s mindennemű gummi árucikkek. Sérvkötőknél kérem megjelölni: jobb, bal vagy kettős-e, mint szintén a test bőségét is. Megrendeléseket utánvétel mellett elfogad.

POLITZER MOR,
cs. k. szab. sérvkötőkészítő, Bpest, Deák Ferencz-utca.

Árak: urak, hölgyek és gyermekek számára, egyoldaluk darabja 6—10 frt, a kettősnek darabja 10—16 frt, gyermekeknek felével olcsóbb. Ugyanitt kapható legjobb amerikai sérvkenőcs. Egy tégely ára 3 frt 50 kr.

Árjegyzékek bérmentve küldetnek.

A legelső hazai gazdasági gépgyárak közreműködése mellett,
megnyitása a gépvásárnak,
mely egybe van kötve egy állandó, változó **minta-kiállítással**
s egyelőre kisebb **segédgépek**
központi elárúsító helyiségével, a klvitel, valamint a belföldi forgalom emelésének céljából.

Az elárúsítás eredeti gyári áron történik; az eredeti árjegyzék megtekintés végett rendelkezésre áll.

Levelezés: magyar, német, horvát, tót, szerb, bolgár, román, lengyel, cseh, francia, olasz és angol nyelven. Telefon összeköttetés a kiállítókkal a központból

GEITTNER és RAUSCH
cézgnél
Budapest, Andrassy-ut 8. sz.
Legkitünőbb hazai gyártmányok, mérsékelt árak mellett.

Minden hazafinak kegyes pártfogásába ajánlva!
MINTARAKTÁR,
fárgányok, takarmányvágógépek, szecskávágók, repavágók, repazuzógépek, mákőrlők, darálógépek, kukoriczamorzsolók, tisztítórosták, trieurök, „Eureka“-tisztítók, vetőgépek, széna-gyűjtők, ekék, boronákból és egyéb földmívelő eszközökből.

Elárúsítás csak is közvetlen, közbentőzsök vagy jutalék-ügynököket kizárva, készpénz mellett történik.

Előleg és utánvétel mellett 25 frton alól nincs engedmény.

Nagyobb vételnél megfelelő az ár-engedmény. Kereskedőknek sem nyújthatunk nagyobb engedményt mint a gazda vevőnek.